

Caroline Sandström

FRÅN FOLKMÅLSSTUDIER TILL INTERAKTIONELL DIALEKTOLOGI

From studies of folksmål to an interactional dialectology

In this article I present an overview of Swedish dialectology in Finland. The development of theories, methods and terminology, as well as data and research questions are introduced and analysed. My overview takes its starting-point from the 1920s and 30s, when the typical notion used for ‘dialect’ among the dialectologists in Scandinavia was *folkmål*. This notion, which literally means ‘ordinary people’s talk’ or ‘folk’s talk’, stems from a “romantic nationalistic movement”, which was a part of the nation-building process in the whole of Scandinavia (including Finland) during the later part of the nineteenth century and the beginning of the twentieth century. In Swedish dialectology in Finland there have been some important and influential researchers. The works of e.g. A.O. Freudenthal (1836–1911), H. Vendell (1853–1907), O.F. Hultman (1862–1929), V.E.V. Wessman (1879–1958), O. Ahlbäck (1911–1989), B. Loman (1923–1993), L. Huldén (1926–), A-M Ivars (1941–), P. Slotte (1941–) and J-O Östman (1951–) are especially in focus in this article. Typical for the profiles of many of these scholars are that they have been concentrated on making dictionaries on the Swedish dialects in Finland; cf. Vendell (1904–1907), Wessman (1925–1932) and the ongoing project of a dictionary of Swedish dialects in Finland *Ordbok över Finlands svenska folkmål* (1976–). Finland belongs to a multilingual area, where contacts between speakers of Swedish and Finnish dialects have been frequent. However, language contact as a research field has interested only a few dialectologists in Finland. The development of the dialectology in Finland has followed the same pattern as elsewhere in Europe and Scandinavia. It started as a branch of historical linguistics, then arrived periods of neogrammarian and structuralistic influence, as well as a period of dialect geography. These branches never achieved the same importance as the dialect dictionaries of the Swedish dialects in Finland. During the last fifty years there has been a change in research interest towards a sociolinguistic and interactional kind of dialectology. The documentation of Swedish dialects by making tape-recordings has continued and several large projects have been carried out during the last few decades.

De planerade forskningarna rörande Finlands svenska *folkmål* och folkkultur komma i huvudsak att utföras enligt samma ledande grundsatser, som följas i motsvarande forskning i Sverige [- -] Såsom något av stor principiell vikt för det här avsedda, våra svenska *folkmål* gällande forskningsarbetets blivande vetenskapliga värde må dock nämnas, att den rent språkliga undersökningen här bör gå hand i hand med den sakliga. För en någorlunda fullständig belysning av en ords språk erfordras nämligen, utom grammatikaliska och lexikaliska arbeten, även en undersökning av folkets liv och sysselsättningar, varigenom de språkliga uttrycken komma så att säga i sitt levande sammanhang och deras rätta mening lättare bleve insedd. Liksom de finska *folkmålen* utforskning kommer därför undersökningen av de svenska målen att bygga på ett intimt samarbete mellan dem, som studera folkliv, *folkmål* och ortnamn.

ur Folkmålskommissionens hemställan 1927, Karsten (1933:12–13)¹
(min kursivering)

I detta bidrag tar jag avstamp i det sena 1920-talet, en period då den tids- typiska termen för 'dialekt' var *folkmål*. Samtida forskare bedrev "folkmåls- studier" eller "folkmålsforskning" – och *folkmål* ingick ofta i titlar på den tidens vetenskapliga monografier, artiklar och tidskrifter. I det inledande citatet från 1927 ges några exempel på hur *folkmål* kunde användas. Citatet är hämtat ur en hemställan till Statsrådet, där Folkmålskommissionen anhåller om medel för forskning och insamling av material om dialekter och folk- liv. Den var undertecknad av Oskar Fredrik Hultman, Hugo Pipping, Yngvar Heikel och Tor Evert Karsten, som vid denna tidpunkt alla verkade inom språk- och folklivsforskningen i Finland.

Folkmålskommissionen var en fri sammanslutning inrättad för att utverka statliga medel för en intensifierad dokumentation och forskning "rörande Finlands svenska folkmål och folkkultur". Ett fjärran mål för dessa forskare var en stor svensk dialektordbok. På finskt håll hade den finska ordboksstif- telsen *Sanakirjasäitiö* några år tidigare beviljats finansiering av Statsrådet och en systematisk insamling av material för en finsk dialektordbok hade inletts; se Ahlbäck (1976:X–XI), Slotte (1981:47) och (2004:152–155), Onikki-Rantajääskö (2011:543–548, 555–559), samt för bakgrund och historia för den finska dialektordboken *Suomen murteiden sanakirja* <http://kaino.kotus.fi/sms>.

Ordet *folkmål* känns numera något förlegat som vetenskaplig term; dess betydelse öppnar sig inte omedelbart för en person som påträffar det för första gången. Men för den som är förtrogen med finländsk dialektforskning

¹ Folkmålskommissionens (Kommissionen för undersökning av svenska folkmål och svensk folkkultur i Finlands) hemställan till Statsrådet undertecknades i Helsingfors den 21 april 1927. Citatet är hämtat ur Karstens artikel "En blick på nordisk folkmålsforsk- ning i detta nu" som publicerades i det första numret av tidskriften *Folkmålsstudier* 1933, sid. 3–16.

är *folkmål* och dess innebörd välbekant, även om ordet inte längre hör till det aktiva språkbruket bland dagens forskare. Under perioden 1940–1960 förekom *folkmål* i titlar på empiriska avhandlingar med dialektgeografisk och språkhistorisk grund, såsom Olav Ahlbäcks *Substantivböjningen i Finlands svenska folkmål* (1946) och Lars Huldéns *Verbböjningen i Österbotens svenska folkmål* (1957, 1959). I dag lever ordet kvar i boktitlar och namn, såsom tidskriften *Folkmålsstudier*, som grundades 1933, och projektet *Ordbok över Finlands svenska folkmål* (1976–). Ordboken kan ses som ett resultat av det initiativ som Folkmålskommissionen tog genom sin ansökan till Statsrådet 1927.

Inriktningen på ”folkmål” var vital inom forskningen på 1920-talet, men hur och när fick den vetenskapliga dialektforskningen i Finland sin början och vilka var förgrundsgestalterna? Inledningsvis presenterar jag de första finländska dialektforskarna och lyfter fram karakteristiska drag i deras forskning. Därefter gör jag några nedslag i dialektforskningen under senare hälften av 1800-talet, och under perioden från 1920-talet och 1940–50-talen fram till 1970–80-talen, då sociolingvistiken gör sitt inträde. Jag belyser särskilt Ahlbäcks (1946) och Huldéns (1957, 1959) avhandlingar. Avslutningsvis diskuterar jag aktuella strömningar inom dialektforskningen, såsom sociodialektologi och interaktionell dialektologi.

Kretsen kring Axel Olof Freudenthal

En central gestalt för uppkomsten av de vetenskapliga studierna av svenskan i Finland var Axel Olof Freudenthal (1836–1911). Han införde både dialekt- och ortnamnsforskning på svenskt håll i Finland och blev den förste professorn i svenska språket i vårt land (Huldén 1990:45–46). Freudenthal var också en av de tidiga aktörerna inom finlandssvensk språkvård och samtidigt en förgrundsfigur inom den svensknationella samlingsrörelsen (Loman 1991:45–46, Slotte 1992:56–57, af Hällström-Reijonen 2012:39–55, Thylin-Klaus 2012:13–14, 18, 33–34, 60–64, 104–105). I början av 1860-talet studerade Freudenthal under ett år för professor Carl Säve i Uppsala, där han tog intryck av den filologiskt inriktade dialektforskningen, som han senare förde vidare till sina studenter vid universitetet i Helsingfors. Flera av dem bedrev även själva studier för bl.a. Adolf Noreen och J.A. Lundell i Uppsala under åren kring sekelskiftet 1900 (Loman 1991:45–47).

Enligt mönster från Uppsala tog Freudenthal våren 1874 initiativ till Svenska landsmålsföreningen i Finland (Vendell 1894:1–3, Hultman²

² Publicerat i Hultmans *Efterlämnade skrifter* 1939, men bygger på föreläsningar och texter från dels 1909–1911, dels 1926.

1939:3, 8–9, Lönnqvist 1983:179–181, Loman 1991:46–47). Flera av de studenter som samlades i föreningen kom under de följande decennierna att få betydelse för dokumentationen av de ”östsvenska” dialekterna. (Vid indelningen av de svenska dialektområdena brukar de svenska dialekterna i Finland och Estland sammanföras under den gemensamma beteckningen *östsvenska dialekter*; se Hultman 1894:113, 168–169 och 1939:55–56, Wessén 1945:43–47.)

Sin egen forskning ägnade Freudenthal främst åt jämförande studier, en metod som han hade lärt sig under studieåret i Uppsala. Freudenthals första mer betydande verk, där språkssystemet i dialekten inom ett område eller en ort jämförs med andra språkssystem, behandlar dialekterna i landskapet Nyland (1870) respektive socknen Närpes (1878). Huvudsyftet var en undersökning och beskrivning som byggde på jämförelser mellan en viss dialekt, det samtida bildade talspråket och historiska språkformer – vanligen fornisländska eller fornsvenska. Som en grund för denna forskningsmetod fanns ett rikt källmaterial av fornisländska texter och därtill en stark forskningstradition med förebilder i Köpenhamn och Uppsala (Hultman 1939:7–9, Thors 1981a:39, Loman 1985:15–18, 25–29 och 1991:46, Slotte 1992:57, Lilius 2008:17–35).

Den första mer omfattande insamlingen av svensk folkkultur i Finland skedde vid studentavdelningarna (nationerna) i Helsingfors. Bo Lönnqvist (1983:180–182; 1993:330–332) understryker att den folkliga muntliga traditionen i hela sin bredd – med dialekter, folkliv, folktro, historia, sagor, sägner och folkvisor – stod på agendan. Freudenthal verkade inom Nyländska avdelningen (numera Nylands nation). Kring honom samlades en krets pionjärer som under ledning av honom och hans elev Herman Vendell satte i gång en systematisk dokumentation av dialekter och folkliv i Nyland. Det insamlade materialet publicerades under åren 1884–1900 i verket *Nyland*. Första volymen i denna serie innehöll Vendells *Samlingar af ord ur nyländska allmogemålet*.

Med utgångspunkt i utgivningen av folkvisor som man hade börjat uppteckna redan 1858 i Nyländska avdelningen skriver Lönnqvist (1993:328):

Ambitionen att publicera materialet visar på vilket stort värde man tillmätte den svenska allmogens traditionsskatt i de nyländska bygderna. Insamlingen hade, liksom romantikens folklöre-intresse över huvud, prägel av räddningsarbete i sista stund. Man sökte sig, utgående från Helsingfors, längst bort till östra och västra Nyland, medan trakten närmast huvudstaden verkade föga attraktiv. Men publiceringen hade tydligen även målet att levandegöra och föra vidare det som insamlats, därpå tyder redigeringen av texterna och melodi-intresset.

Av citatet framgår att de mest perifera nyländska områdena ansågs förtjäna det huvudsakliga intresset. Denna inställning förblev seglivad i forskarkretsarna. O.F. Hultman (1894:116) framhåller till exempel att de samtida dialekterna på vissa håll låg mycket nära ett blandspråk, och han påpekar att inflytandet från ”högsvenskan” var starkast i dialekterna i mellersta och västra Nyland samt på fasta Åland och i Åboland. Dialektsynen och forskningsinriktningen hos senare forskare som Gudrun Lundström (1939:5), V.E.V. Wessman (1945:VIII–IX) och Olav Ahlbäck (1946:53–56, 106) uppvisar fortfarande liknande drag.

Lönnqvist (1983, 1993) understryker att språk och kultur var starkt knutna till varandra vid dokumentationen av den muntliga traditionen under senare hälften av 1800-talet. Här önskar jag anknyta till det inledande citatet från 1927, som visar att det även för arbetet inom Folkmålskommissionen under 1920–30-talen var en grundsats att ”den rent språkliga undersökningen här bör gå hand i hand med den sakliga”. Därför var det av yttersta vikt att den fortsatta ”undersökningen av de svenska målen” byggde ”på ett intimt samarbete mellan dem, som studera folkliv, folkmål och ortnamn” (Karsten 1933:12–13).

Arbeten om de svenska dialekterna i Finland publicerades regelbundet från och med 1870–1880-talen; se bl.a. Vendell (1884 och 1904–07), Hultman (1894), Wessman (1925–32) och (1945–50) samt *Ordbok över Finlands svenska folkmål* (1976–). En gemensam viktig källa för dessa verk utgör Svenska landsmålsföreningens ordsamlingar som tecknades upp och sammanställdes under åren 1874–77 (Vendell 1894:1–2, 6–8, Slotte 2004:152, Lilius 2008:49–59).

I översikten *De östsvenska dialekterna* (1894) sammanfattar O.F. Hultman det aktuella forskningsläget inom finländsk dialektologi. Han framlägger här ett första förslag till en indelning av de svenska dialektområdena i Finland i en nordfinländsk och en sydfinländsk huvudgrupp (Hultman 1894:168). Hans verk har haft en avgörande betydelse för skapandet av den grund för indelningen i dialektområden som senare finländska forskare utgått ifrån (Harling-Kranck 1981:65–70, Zilliacus 1992:7–8). Det senaste bidraget till denna diskussion är Leinonen (2012), som med Åboland i fokus granskat de svenska dialektområdena i Finland med hjälp av dialektometrisk analys.

Hultman (1894) hade som mål att i tidens anda ”karakterisera dialekterna genom anförande af de viktigaste ljudlagar och allmänna tendenser till analogibildning, som aflägsnat dem från det för alla skandinaver gemensamma språktillståndet”. Detta språktillstånd betecknar han som ”ursprungligt” (1894:115). Han beskriver de östsvenska dialekterna i förhållande till ”högsvenskan” genom att i dialekterna urskilja *novationer* (språkförändringar

som har lett till uppkomsten av nya drag) och *arkaismer* (språkdrag som funnits i äldre språkskeden och som har levt kvar i dialekterna); se även diskussioner i t.ex. Ahlbäck ([1956] 1971:6–14), Ivars (1988:48–118), Harling-Kranck (1998:143, 146).

Dialektmonografier och -ordböcker

De vetenskapliga publikationerna inom svensk dialektforskning i Finland dominerades under 1800-talets sista och 1900-talets första decennier dels av monografier i junggrammatisk anda, dels av dialektordböcker.

Efter den filologiskt orienterade dialektforskningen nåddes Finland under 1890-talet via Uppsala av den junggrammatiska forskningsmetodiken, som var inriktad på en exakt fonetisk beskrivning av dialekternas ljudsystem (Loman 1985:29–30, 1991:45–47 och 1993:13–15, 20–25, 27–28; Slotte 1992:57–58). Bland dessa heltäckande dialektmonografier med en stark koncentration på ljud- och formlära kan nämnas K.J. Hagfors (1891) som behandlar Gamlakarlebymålet och Janne Thurman (1898) som behandlar Pargasmålet. Också V.E.V. Wessman (1936–1937) tillämpar i sin undersökning av labiala vokaler i dialekterna denna metod – och särskilt följer Wessman (1945–50) den junggrammatiska modellen med en stark inriktning på ljud- och formlära i verket om de nyländska folkmålen (jfr Slotte 1992:57–59).

Ett framträdande drag för den svenska dialektologin i Finland är att det har utarbetats flera omfattande ordböcker över dialekterna. Ahlbäck (1946:1) sammanfattar det dåtida forskningsläget inom dialektologin i inledningen till sin avhandling:

De finlandssvenska dialekterna ha länge varit jämförelsevis rätt väl undersökta. Det är framför allt O. F. Hultmans avhandling *De östsvenska dialekterna* (1894) och Herman Vendells och V. E. V. Wessmans stora ordböcker som lagt grunden till den goda kännedom om dem som vi äga i detta nu. Många äldre och nyare dialektavhandlingar ha ökat våra kunskaper om dem. Om vi bortse från lexikografien är det i första rummet ljudhistorien som fångat forskarnas intresse. På senaste tid ha också ordbildningen och syntaxen uppmärksamrats. Formhistorien har däremot icke fått någon utförligare behandling.

Ahlbäck poängterar här att lexikografi och ljudhistoria ägnats mest uppmärksamhet. Framför allt lyfter han fram Vendells och Wessmans dialektordböcker. När det gäller tidigare forskning hänvisar Ahlbäck i en not till den bibliografi som hade publicerats i Hultman (1939:7–20), och de aktuella avhandlingarna om ordbildning och syntax som han tar upp är Hummelstedt (1939) och Lundström (1939).

De svenska dialekterna i Finland har alltså tidigt dokumenterats av lexicografer. Ordbelägg från svenska dialekter i Finland ingick redan i Rietz *Svenskt dialektlexikon* (1862–1867). Mindre, regionalt begränsade ordböcker över bl.a. allmogemålet i Nyland (Vendell 1884), Vöråmålet (Freudenthal 1889) och Pedersöre-Purmomålet (Vendell 1895) utgavs under 1800-talets sista decennier. I början av 1900-talet sammanställde och publicerade Herman Vendell *Ordbok över de östsvenska dialekterna* (1904–1907). V.E.V. Wessman supplerade med *Samling av ord ur östsvenska folkmål* (1925–1932). Båda verken täcker hela det svenska språkområdet i Finland. Dessa två ordböcker behandlar dock bara det ordförråd som skiljer dialekterna från allmänspråket.

Det pågående projektet *Ordbok över Finlands svenska folkmål* (1976–) beskriver till skillnad från Vendells och Wessmans ordböcker det dialektala ordförrådet i hela sin bredd. *Ordbok över Finlands svenska folkmål* tar upp både specifika dialektord och ord som är gemensamma för allmänspråket /det svenska standardspråket och dialekterna, och dessutom redovisas lånord från framför allt finskan, men också från bl.a. amerikaengelska, ryska, franska och estniska.

En påtaglig skillnad mellan forskningsinriktningen bland dialektologer i Finland och i stora delar av Europa under perioden 1860–1950 kan iakttas. I Finland präglades dialektforskningen av dialektordböcker och ljudhistoriska monografier. Inom den samtida europeiska dialektforskningen i bl.a. Tyskland, Frankrike och Storbritannien var dialektgeografi och utgivning av dialektkartor ett kärnområde (Chambers och Trudgill 1980:15–32, Rabanus 2011:31–33, 41, 44)³. Men också i dessa länder påverkades valet av metoder, undersökningsorter och informanter av att det insamlade materialet primärt sågs som reflexer av äldre språkskeden (Chambers och Trudgill 1980:24–35; Lesley Milroy 1987:9). Att i ljuset av fornspråket dokumentera de äldsta, utdöende språkformerna i samtiden verkar ha varit ett centralt mål för de äldre finländska dialektforskarna. Denna syn på dialekterna är tydlig fram till första hälften av 1900-talet (se Freudenthal 1870:4–6, Hultman 1894:115–116, Vendell 1907:3 i Slutord, Wessman 1925:XXXII och Lundström 1939:3–5).

Sven Benson (1978) har påpekat att det är ett gemensamt drag för flera äldre dialektforskare att de känner att de är för sent ute för att fånga den äkta guldåldersdialekten. Förutsägelsena om att dialekterna håller på att försvin-

³ I Danmark utgavs Bennike och Kristensens samling dialektkartor *Kort over de danske Folkemål, med forklaringer* under åren 1898–1912. Av personlig kommunikation i januari 2013 med Henrik Hovmark, redaktör på den danska *Ømålsordbogen*, framgick att kartorna fortfarande används som källa för utbredningen av dialektdrag i danska ömål vid sidan av senare insamlat material.

na och dö ut tycks vara typiska inom dialektologin i hela Västeuropa (Münstermann och Hagen 1986:75), men å andra sidan verkar just denna rädsla för att dialekterna håller på att gå förlorade även att ha fungerat som en drivkraft och resurs för dialektforskningen under en lång period.

Få forskare med fokus på språkkontakt

Ralf Saxéns (1895–98) pionjärarbete *Finska lånord i östsvenska dialekter* är ett verk som på flera sätt sticker ut då man granskar hur de svenska dialekterna i Finland behandlades av samtida forskare. Saxén fokuserade på språkkontakt och lexikala finska lån i de svenska dialekterna. Denna forskningsgren blomstrade på nytt genom T.E. Karsten och V.E.V. Wessman i de studier som de gav ut från mitten av 1920-talet och in på 1950-talet. Under denna period fyllde de tillsammans flera nummer av tidskriften *Folkmålsstudier* med sin outtröttliga utgivning (Ivars 2004:41). Ämnen som de behandlade var å ena sidan germanska lån i finska dialekter (Karsten), å andra sidan kontakterna mellan finska och svenska dialekter (Wessman).

Thors (1981b) fäster uppmärksamheten vid att Finland tillhör ett område där språkkontakt förekommit i alla tider. Det finns även kulturgeografiska undersökningar som visar att språkgränsen mellan finskt och svenskt i Finland inte varit någon skarp kulturgräns, utan det har förekommit kontakter över gränserna (R. Ahlbäck 1945:1, 5, 6, 9 och Lönnqvist 1981:69–71). En handfull forskare har ägnat en stor del av sin forskargärning åt att undersöka lånord. I *Ordbok över de östsvenska dialekterna* (1904–07) noterade Vendell dock bara undantagsvis finska lånord i, vilket bl.a. Thors (1981a:40) och Slotte (1981:46–47) har påpekat. Vendell tog enbart med ”rena” dialektord, som var insamlade i de svenska språkområdena i Finland och Estland, och som hade en särpräglad form eller betydelse i dessa dialekter, medan däremot Wessman (1925–32) i sin ordbok noterade de lexikala finska lån som Saxén (1895–98) hade redovisat (Karsten (1934:16–18).

Frekvensen finska lån i de svenska dialekterna i Finland varierar mellan olika trakter, så att det finska inslaget är störst i östra Nyland, i Nagu och Korpo i Åboland och i nordligaste Österbotten (Ahlbäck [1956] 1971:15). När det gäller de lexikala lånens antal i de svenska dialekterna i Finland har Carl-Eric Thors (1981b:95–96), med Wessmans (1957) studie som grund, gjort en grov beräkning där han har jämfört sju olika områden i Svenskfinland. Thors slutsats är att antalet lån varierar: det största antalet finska lån finns i östra delen av Nyland, i ett område mellan Esbo och Pyttis, samt i mellersta och norra Österbotten. Därefter följer västra Nyland och Åboland, medan antalet finska lån är mindre i södra Österbotten och på Åland. Thors

konstaterar att de dokumenterade finska lånen kan variera från socken till socken beroende på språkförhållandena, eller på grund av att en del orter haft besök av särskilt nitiska upptecknare (Thors 1981b:96).

Vid en granskning av forskningsämnen under de drygt hundra år som dialektforskning i Finland har bedrivits slår det en att forskarna kan uppdelas i två kategorier. Å ena sidan de som har studerat dialekterna deskriptivt i språkhistorisk belysning med en diger materialinsamling som bas, men där problemställning och förklaringar sällan sammankopplas med språkkontakt. Å andra sidan finns det en grupp forskare som har fokuserat på lånord och studerat de svenska dialekterna utifrån ett kontaktperspektiv. Att det förra synsättet skulle ha kombinerats med språkkontakt verkar ha varit ovanligt. Detta kan bero på att metoder, teorier och uppslag till forskningsämnen huvudsakligen hämtade sin näring via kontakter med svenska och nordiska forskningsmiljöer, och på att språkkontakt i stora delar av Sverige inte på samma sätt är en faktor att räkna med. Samtidigt verkar inriktningen på det språkhistoriska, nordiska perspektivet också ha ett samband med att dialektforskningen på många håll haft en stark koppling till nationalism; se t.ex. Lönnqvist (1983:180–181) och Thylin-Klaus (2012:77–90). I publikationer om de svenska dialekterna i Finland kan man rentav finna belägg på att enskilda forskare försökt tona ned det finska inflytandet (Ahlbäck 1940 och [1956] 1971:15). Denna tendens kan även iaktas hos Huldén (1972:49–50, 52, 74–75, 78–80) som diskuterar genussystemet i Karleby och Nedervetil. Han förklarar här att det förenklade genussystemet uppkommit genom ljudhistoriska formförenklingar och ändelsebortfall, medan kontakt med finskan varit av underordnad betydelse. Liknande tendenser att förneka språkkontakt har beskrivits från Danmark, där det var en ytterst viktigt uppgift för forskarna att visa att de danska dialekterna på Jylland var danska, inte tyska (Pedersen 2004:131–135).

Bland äldre forskare som undersökt de svenska dialekterna i Finland verkar det alltså löpa två linjer när det gäller forskningsinriktning i relation till språkkontakt. Dels finns en linje med ett nära samband med den svensknationella rörelsen med fokus på frågor som när svenskarna kom till Finland och varifrån de kom. Dels en linje av forskare som intresserat sig för språkkontakten mellan finnar och svenskar. Ett fåtal forskare som t.ex. V.E.V. Wessman bedrev forskning av bägge slagen, men jag tycker mig kunna se en klar tendens att dessa inriktningar sällan kopplats samman.

Jan-Ola Östman hör till de moderna forskare som i flera arbeten diskuterat de svenska dialekterna i Finland ur ett språkkontaktperspektiv. Han har i sina studier utgått från Solfmålet i Österbotten (Östman 1986). Som kontaktfenomen har han studerat frågepartiklar och demonstrativa adverb, men också passiva konstruktioner i Solfmålet. Östman har lyft fram Östersjöområdet

som ett Sprachbund där nordgermanska, finskugriska, baltiska och slaviska språk möts och har påverkat varandra under århundraden (Raukko och Östman 1994; Östman 1996). Med språkkontakten som grund har Östman visat hur man med metoder hämtade ur pragmatiken kan synliggöra och förklara språkdrag i de svenska dialekterna i en helt ny belysning.

Bland forskare som verkat efter sociolingvistikens genombrott kan även Marika Tandefelts (1988) undersökning *Mellan två språk. En fallstudie om språkbevarande och språkbyte i Finland* nämnas. Hon har uppmärksammat kontakten mellan finskan och svenska dialekter. I sin språksociologiska undersökning följer hon upp olika individer ur samma släkt som ursprungligen haft Helsingedialekt som modersmål och studerar hur de antingen kan bli språkbevarare (av svenskan) eller språkbytare (till finskan).

Eftersom den svenska dialektforskningen i Finland uppkom inom ramen för de s.k. *nationella vetenskaperna* fanns det länge vissa axiom och ståndpunkter, som till exempel tanken om ett slags obruten kontinuitet från det gamla stamspråket urnordiskan, och ett synsätt där dialektforskningen stod nära den språkhistoriska forskningen. Detta innebar att man visserligen i junggrammatisk anda undersökte språkförändringar i empiriskt insamlade material, men trots detta tenderade att se bakåt och i viss mån idealisera de ålderdomliga *genuina dialekterna* i stället för att verkligen studera dialekterna sådana de var i samtiden.

Folkmålsstudier och termen folkmål

Jag konstaterade inledningsvis att *folkmål* är en term som framför allt användes under perioden 1920–1960. Gun Widmark (1996:414–415) och Inge Lise Pedersen (2000:261–265) har i översikter över synonymer till *dialekt* i de nordiska länderna diskuterat denna term. De vanligaste synonymerna i Norden är *mål* och sammansättningar som *allmogemål*, *bygdemål* och *landsmål* – i Danmark även *mundart* och i Norge *målføre* (Pedersen 2000:261–265). I fråga om de svenska dialekterna i Finland har *mål* förekommit – ofta som senare led i sammansättningar med ett ortnamn som första led: Pargas-mål, Kvevlaxmål eller Närpesmål – men även *folkspråk* har uppträtt. Termen *folkmål* som har sitt ursprung i 1800-talets nationalromantiska syn på folket användes flitigt i Finland under första hälften av 1900-talet (Sandström 2000:184–186).

I en granskning av dialektologins ställning i Norden under olika tider utgår Pedersen (2000:258) från de varierande dialektbegreppen (se även Pedersen 2004:131–132). I Danmark hade *folkemål* en stark position under förra hälften av 1900-talet. Det förekommer hos danska dialektforskare som

Marius Kristensen och Marius Rasmussen; till exempel i titeln på Valdemar Bennikes och Marius Kristensens stora dialektatlas *Kort over de danske folkemål* från 1898–1912. Det tidigaste belägget har Pedersen (2000:262–263) noterat hos Feilberg år 1886 i inledningen till en ordbok över jylländska dialekter. Men Pedersen (2000:263, 265–267) konstaterar att även om man i *Udvalg for Folkemaal* år 1927 startade utgivningen av en tidskrift med namnet *Danske Folkemaal*, så fanns det även samtida danska forskare som Johannes Brøndum-Nielsen som föredrog den mer kliniska beteckningen *dialekt*, bland annat i titeln på den lärobok i dialektologi *Dialekter og Dialektforskning* som han gav ut 1927. Detta var enligt Pedersen (2000:263) ett medvetet val eftersom Brøndum-Nielsen huvudsakligen var inriktad på ljudlagar, inte på folkets sätt att tala.

Dialekt svarer til professionaliseringen af faget, ordet betegner videnskabeligørelsen og samtidig afstanden til både folk og folket. Der var da heller ikke så vidt vides nogen som helst diskussion om hvad man skulle kalde det universitetsinstitut der i 1960 afløste *Udvalg for Folkemaal*, det blev uden videre til *Institut for Dansk Dialektforskning*.

För att ge en bild av den svenska dialektologin i Finland under decennierna efter 1940-talet ska jag i det följande närmare granska två doktorsavhandlingar som kan anses vara milstolpar inom dialektforskningen i Finland. I båda verken ingår *folkmål* i titeln och i den löpande texten förekommer *folkmål* eller *mål* ofta som term för dialekt – i den meningen kan de ses som exempel på ”folkmålsstudier”. De två avhandlingarna är Olav Ahlbäcks *Substantivböjningen i Finlands svenska folkmål* från 1946 och Lars Huldéns *Verbböjningen i Österbottens svenska folkmål*, publicerad i två volymer 1957 och 1959. I bägge fallen handlar det om gedigen materialbaserad empirisk forskning som i denna form står sig oberoende av nya teorier och strömningar i språkvetenskapen. Avhandlingarna har en stark dialektgeografisk grund. Dialekterna granskas ur ett språkhistoriskt perspektiv, och det lämnas inte i någon större grad utrymme för samtida (social) variation i de system för substantivböjningen respektive verbböjningen som beskrivs.

Ahlbäcks (1946) monografi om substantivböjningen i de svenska dialekterna i Finland bygger dels på material som han själv samlade in i Svenskfinland under 1930-talet, dels på excerperade belegg ur arkivmaterial eller tryckta ordböcker och avhandlingar (Ahlbäck 1946:6). Syftet är ”att ge en beskrivning av substantivens nutida böjningssystem” och att undersöka hur böjningssystemet uppkommit ”ur det fornspråkliga systemet, närmast det fornsvenska” (Ahlbäck 1946:1). Metoden i hans studie är att med utgångspunkt i den äldsta fornsvenskan följa de ljudhistoriska företeelser som haft betydelse för substantivböjningen i de svenska målen i Finland. De är enligt

Ahlbäck (1946:3) bland annat vokalbalansen, övergången av *i* > *ä*-ljud framför *R* i ändelser, bortfallet av slutljudande *R* i bestämd form plural, apokopen av slutljudande trycksvaga vokaler, synkopen av artikelvokalen i bestämd form singular av starkt böjda maskuliner, bortfallet av slutljudande *t* i bestämd form singular neutrum och bortfallet av slutljudande *n* i bestämda former i singular och plural. Av dessa ljudhistoriska företeelser behandlas apokopen i en specialstudie (Ahlbäck 1945). De ljudhistoriska företeelser som Ahlbäck (1946) särskilt lyfter fram är artikelsynkope och *t*-bortfall.

Ahlbäck (1946) går detaljerat igenom de morfologiska mönstren för de maskulina, feminina och neutrala substantivens starka och svaga deklinationer. I avhandlingens andra kapitel ges en översikt över böjningssystemen för alla genus. Därefter behandlas grundformen i singular, grundformen i plural, bestämda formen i singular och bestämda formen i plural kapitelvis och den dialektgeografiska variationen beskrivs systematiskt. I det avslutande kapitlet diskuteras ordböjning och ordförråd utifrån exempelord som är uppdelade enligt genus och de fornspråkliga starka och svaga stammarna. För att belysa hur Ahlbäcks resonemang och förklaringar kan te sig återger jag här ett utdrag, där han diskuterar obestämda former i plural för svaga maskuliner såsom *backe* (med plural *backar*) och svaga feminina såsom *tunga* (med plural *tungor*). På många håll har böjningsparadigmen i plural för dessa ordgrupper reducerats så att de har fått samma pluraländelse *-or*. Ahlbäck (1946:56) diskuterar sammanfallet:

Det synes mig ganska tydligt att just uppkomsten av realgenus i städernas språk varit förutsättningen för att paradigmet *-a* : *-or* kunnat draga till sig ord ur paradigmet *-a* : *-ar*, särskilt sådana som oftare stodo i sg. än i pl. Att de svaga fem. längre än andra kategorier undgingo övergången till realgenus behöver icke utgöra ett hinder för denna tankegång. Det har icke uppvisats, att de svaga mask. på samma sätt hävdade sitt mask. kön. Det är tvärtom troligt att de icke uppfattats som en klart avgränsad genuskategori och att de därför kunnat komma under inflytande av de svaga fem. och icke blott genomgå deklinationsväxling utan även antaga fem. genus. Förhållandena i vNL [västra Nyland] synas i någon mån tala för detta.

Huldén publicerade 1957 och 1959 en monografi i två delar om verbböjningen i Österbottens svenska folkmål. Den bygger primärt på ett enhetligt material som Huldén själv hade upptecknat i Österbotten under åren 1950–54. Materialet omfattar omkring 700 verb och sammanlagt ca 21 000 belägg från alla sockenmål i Österbotten. Särskilt noggrant har Huldén undersökt verben i de dialekter som talas i Munsala och Esse. Orsakerna till detta är att Munsalamålet är hans modersmål, och eftersom han som Folkmålskommissionens stipendiat 1949–52 hade gjort dialektuppteckningar i Esse var han också väl förtrogen med Essemålet. Samtliga belägg i det material som Huldén hade samlat in kollationerades med ordregistret för *Ordbok över Fin-*

lands svenska folkmål (Huldén 1957:13–16). När det gäller metoden och syftet stod Ahlbäck (1946) huvudsakligen som förebild. Huldén (1957:13) skriver: ”Ingen har före Ahlbäck ägnat den genetiska morfologin i ÖB [Österbotten] mera än en flyktig uppmärksamhet.” När det gäller informanterna och möjlig variation mellan individer eller dialekterna i olika kommuner konstaterar Huldén (1957:15–16):

Antalet sagesmän, som jag besökt i varje kommun, varierar. Medeltalet torde ligga över 5. Det är dock vanligen endast i oklara fall eller då det gällt märkliga former, som flere sagesmän i samma kommun utfrågats om samma verb. Då beläggen från grandialekter överensstämt eller sagesmännens uppgifter av andra skäl stått utom tvivel har kontroll inte ansetts behövlig.

Upplägget i Huldéns delade undersökning är att ge en översikt över konjugationerna i fornsvenskan i de samtida dialekterna i Österbotten. Därefter beskrivs temaformerna: infinitiv, presens indikativ, preteritum indikativ och supinum i dialekterna i Österbotten. I studien läggs huvudvikten på att utreda ”de olika verbens och verbtypernas utveckling från fvn. och fsv. stadium till nutida dialekt” (Huldén 1957:17). I den första delen ges en uttömmande beskrivning av de starka verben, medan de svaga verben och verbets s-former (deponens och passiv) beskrivs i den andra delen. Beskrivningen ges utifrån det insamlade materialet från Österbotten, men Huldén utnyttjar också arkivmaterial om andra nordiska dialekter, främst svenska dialekter i Finland och Sverige. Monografen avslutas med en sammanfattning av dialektgeografiska iakttagelser (Huldén 1959:261–266). Utifrån verbstudierna kommer han fram till att Österbottens folkmål kan indelas i tre grupper: norra Österbotten (från Karleby till Munsala), mellersta Österbotten (från Oravais till Solf) och södra Österbotten (från Malax till Sideby), men han poängterar att med verbböjningen som grund är det svårt att dra en gräns mellan södra och mellersta Österbotten.

Avslutningsvis konstaterar Huldén att resultaten av hans undersökning visar på samband mellan de österbottniska dialekterna och dialekterna i de mellersta delarna av Sverige. I synnerhet dialekterna i norra svenska Österbotten (från Karleby till Pedersöre) överensstämmer dock på många punkter med de svenska dialekter som talas i de nordliga delarna av Norrland.

Sociolingvistikens befruktar dialektologin

En tydlig förändring i synen på dialektbegreppet och materialet för forskningen skedde stegvis efter sociolingvistikens genombrott på 1970-talet; i stället för att rikta blickarna bakåt började man intressera sig för det samtida

talspråket och undersöka språklig variation. Pionjärarytten när det gäller den sociolingvistiska forskningen om svenskan i Finland är två undersökningar av Mirja Saari (1975) och Leif Nyholm (1984a och b). De fokuserade på den sociala variationen i Helsingforssvenskan. Också Mikael Reuters (1982) studie av kvantitetsförhållanden i Helsingfors hör till de första sociolingvistiska undersökningarna i Labovs anda på svenskt håll i Finland (se även Reuter 1980). Denna forskningsinriktning med nya metoder och en modernare syn på material kom, liksom dialektologin på 1860–70-talen, till Finland via Sverige, men förutom Uppsala var också Lund och Umeå viktiga universitetsmiljöer som de finländska forskarna besökte. På finskt håll nådde sociolingvistikens landstäm vid motsvarande tidpunkt med undersökningar om stadsmålen i Helsingfors, Åbo, Tammerfors och Jyväskylä (se t.ex. Lappalainen 2004:57–59).

Sociolingvistikens inträde medförde att synen på material och metoder förändrades. Variationen lyftes fram och liksom det starka bandet mellan språklig förändring och icke-språkliga faktorer som ålder, kön och socialgrupp, medan man i mer traditionell dialektforskning främst hade intresserat sig för geografisk variation.

Vid Åbo Akademi verkade under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet en krets forskare och studenter kring professor Bengt Loman som satsade på en systematisk beskrivning av dialekter i Svenskfinland (Sundman 1994:13–14, Wiik 2002:22–23, 32–35, 44–45, Slotte 2004:164–165). Resultaten sammanställdes i flera uppsatser och pro gradu-avhandlingar. Också volymen *De finlandssvenska dialekterna i forskning och funktion* (1981) tillkom på initiativ av Loman. Dialektens roll i skola och samhälle dryftades (Loman 1981) och med utgångspunkt i detta perspektiv diskuterar bl.a. Wiik och Östman (1983) dialektalt skriftspråk i relation till skribentens identitet. De framlägger ett antal principer, som utgår från funktion och fonologi samt identitet och gemenskap i en grupp, för nedskrivning av dialekt.

Dialektbegreppet problematiseras

Efter sociolingvistikens inträde på 1970-talet förändrades synen på dialekterna, och man började allt mer problematisera dialektbegreppet. Som term blev *dialekt* förhärskande bland forskarna. Man ifrågasatte och diskuterade stabiliteten i begrepp och entiteter som *lokal* eller *genuin dialekt*, *utjämnad dialekt*, *regionalspråk*, *standardspråk* eller *riksspråk*. En term som flera forskare uppfattar som mer neutral är *varietet*.

Dialekt har på svenska definierats som en ”språkvariant som talas av invånarna inom ett avgränsat geografiskt område”. En *dialekt* skiljer sig från

både *riksspråket* och angränsande dialekter och skillnaderna i språkdrag uppträder på fonologisk, morfologisk, lexikal och syntaktisk nivå (NE *dialekt*: Edlund 1990). Dahlstedt (1982:22) ger en närliggande definition av *dialekt*: ”varje geografiskt avgränsad underart av ett språk”.

Under det senaste decenniet har termen och begreppet *dialekt* varit föremål för granskning och reflektion bland nordiska dialektologer (se t.ex. Widmark 1996, Bull 1997, Pedersen 2000 och Svahn 2003). Generellt har den förändrade synen på dialektbegreppet kopplats till aktuella samhällsförändringar. Synen på dialekter påverkar uppfattningen om vad en *dialekt* är i det moderna samhället. En fråga som diskuterats är om *dialekt* enbart avser traditionella eller lokala varieteter i den form de har dokumenterats i våra dialektarkiv eller om *dialekt* kan inbegripa moderna mer utjämnade varieteter.

I fråga om nordiska språk har Karl-Hampus Dahlstedt (1982:22–23) begränsat definitionen så att *dialekt* inte kan ”anses utgöra eller tillhöra ett högspråk eller ett standardspråk”. Inte heller i det vedertagna svenska språkbruket har standardspråket inbegripits i termen *dialekt*. Bland de flesta forskare som är verksamma i dag är en vid syn på begreppet *dialekt* förhärskande, och *dialekt* innefattar både regionala och lokala varieteter som talas på ett avgränsat geografiskt område (Bull 1997:55–62, Svahn 2003:503–512, Sandström 2000 och 2010:41–42).

Dialekter, urbanisering och identitet

Ann-Marie Ivars (1986) var bland de första forskarna som på svenskt håll i Finland kombinerade dialektologi med sociolingvistik i en studie av emigration och språklig anpassning hos informanter som flyttat från Österbotten till Sörmland. Hon studerade språkbruket hos Närpesbor som flyttat till Eskilstuna; hennes material bestod av intervjuer vilka hade som syfte att dokumentera de båda varieteterna *närpes* (Närpesdialekt) och *sverigesvenska*. Studien, som var en del av ett större nordiskt projekt om språklig urbanisering, är kvantitativ och utgår från korrelationen mellan språkliga och icke-språkliga variabler; bland annat har signifikantest utnyttjats. I en fortsatt undersökning om *Närpesdialekten på 1980-talet* (1988) beaktar Ivars i sin beskrivning av det samtida språkbruket i Närpes likaså åldersmässig och könsmissig variation, men hon väljer efter övervägande att redogöra för resultaten kvalitativt. Materialet består av egna bandinspelningar. Undersökningen belyser språkbruket i Närpes på ett mångsidigt sätt, som visar att Ivars är förtrogen med materialet på alla nivåer. Den behandlar även Närpesdialekten ur ett språkgeografiskt och språkhistoriskt perspektiv.

Med utgångspunkt i resultaten av sin avhandling om Närpesbor som flyttat till Eskilstuna (Ivars 1986) diskuterar Ivars (1987) frågan om bidialektalism och identitet. Hon tar upp de varierande funktioner och det symbolvärde de två varieteterna *närpes* och *sverigesvenska* har för en bidialektal person (Ivars 1987:58–59). Resultaten bygger på självrapporterade uppgifter i intervjuer. För dem som hade flyttat till Eskilstuna förbands Närpesvarieteten med familjen, umgänget med andra Närpesbor och besöken på födelseorten. På arbetsplatsen berodde valet av språk dels på samtalsämne, dels på person. Dialekten användes inte som arbetsspråk, och angelägenheter som berörde arbetet diskuterades på *sverigesvenska*, medan man i enrum med varandra kunde diskutera privata angelägenheter på Närpesdialekt. Ivars drar slutsatsen att skiljelinjen när det gäller valet av varietet i olika talsituationer främst kan dras mellan privat–offentligt.

I början av 1990-talet pågick ett forskningsprojekt där morfologisk variation i stadsspråk undersöktes i fyra städer i Svenskfinland, Jakobstad och Kristinestad i Österbotten och Ekenäs och Lovisa i Nyland; se Gullmets-Vik ([1994] 2004) samt Ivars (1996) *Stad och bygd*. Initiativtagare och ledare för projektet *Finlandssvenska stadsmål* var Ann-Marie Ivars.

Dialektutjämning, sociodialektologi och dialektsyntax

Under 2000-talet har två monografier om dialekterna i det svenska Österbotten publicerats. Barbro Wiik (2002) har utarbetat en strukturalistisk studie över fonologi och morfologi i dialekterna i Österbotten. Den bygger på insamling av naturligt talspråk i dagens Österbotten och är i främsta rummet inriktad på den regionala variationen i området. Viveca Rabb (2007) har studerat genuskongruens i Kvevlaxdialekten. Hennes studie är baserad på rapporterat språkbeteende och den är huvudsakligen inriktad på en diskussion om formella och semantiska ledtrådar till grammatiskt genus.

Under slutet av 1990-talet startade man som ett samarbete mellan fonetiker och fonologer vid Lunds, Stockholms och Umeå universitet ett omfattande inspelningsprojekt *SweDia 2000* med syfte att spela in svenska dialekter. Man täckte hela Sverige, men gjorde också nedslag i Svenskfinland och spelade in material på tio orter i Österbotten, Åland, Åboland och Nyland (se <http://swedia.ling.gu.se/> och Bruce, Engstrand, Eriksson 2000:33–54). Också under de senaste åren har det förekommit fältarbeten och livlig insamlingsverksamhet i Svenskfinland. Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet besökte Liljendal och Pernå (2003) och Pargas (2004); se Palmén, Sandström och Östman (2008).

Flera finländska forskare har under 2000-talet varit aktiva i internationella dialektsyntaxprojekt, t.ex. det nordiska dialektsyntaxprojektet *ScanDiaSyn* (Vangsnes 2007:54–72). Vid Svenska litteratursällskapet genomfördes under åren 2004–2008 ett omfattande insamlingsprojekt *Spara det finlandssvenska talet*, där tal av över tusen finlandssvenskar spelades in (Ivars och Södergård 2007:202–206). Dessutom finansierades ett forskningsprojekt som fokuserade på syntaxen i svenskan i Finland i ett jämförande perspektiv; se Wide och Lyngfelt (2009). Ivars (2010) är en breitt upplagd studie av dialektsyntax i södra Österbotten. Den bygger huvudsakligen på inspelningar från 1970–90-talen i Övermark, Närpes, Lappfjärd, Kaskö och Kristinestad. Den analysmodell som Ivars tillämpar för att beskriva syntaktiska drag i de sydösterbottniska dialekterna är hämtad ur Svenska Akademiens grammatik. Hon fokuserar på nominalfraser, adjektivfraser, verbfraser och interjektionsfraser, satsstruktur samt negering, dislokationer och expletivt *det*.

Sedan mitten av 1990-talet har dialektologerna i Europa tagit in allt fler nya perspektiv. *Sociodialektologin* utgår från variation och förändring i dialekterna och beaktar i sina förklaringsmodeller samhällsstruktur, demografi, urbanisering, ekonomi och kultur, men också attityder och identitet hos dem som talar dialekt (Auer och Hinskens 1996; Hinskens, Auer, Kerswill 2005:32–35). Då förändringar sker i samhällets struktur påverkas dialekterna. Enligt Hinskens, Auer och Kerswill (2005:1) är grundtanken i sociodialektologin att dialekter förändras (jämför eng. *dialect change*). Relationerna mellan dialekter som ligger nära varandra påverkas av processer som *dialektkonvergens* och *dialektdivergens*. Dessa processer har varit närvarande så länge det har existerat dialekter. Den grundläggande dynamiken i samspelet mellan dialektkonvergens och dialektdivergens har rubbats genom modernisering. I det moderna samhället har vi fått en stark konvergens mellan dialekt och standard.

I min doktorsavhandling, Sandström (2010), undersökte jag förändringar i genussystemet i östra Nyland genom att tillämpa ett sociodialektologiskt grepp. Materialet utgjordes av dialektinspelningar från 1960–70-talen och ett mindre antal inspelningar från 2005–2008, vilka spelats in i projektet *Spara det finlandssvenska talet* (Ivars och Södergård 2007). Grunden för min syn på dialekter ligger i dialektologi och sociolingvistik, men i resonemang och tolkningar har jag även påverkats av interaktionell lingvistik (se t.ex. Lindström 2008:33–34, Norrby 2004:32–40). I synnerhet gäller detta de empiriska avsnitten där jag i detalj studerade utdrag ur dialektinspelningarna. I många fall verkar variationen kunna förklaras utifrån samspelet mellan intervjuare och informant. Mina resultat visade att språkdrag som tidigare varit knutna till ett traditionellt tregenussystem i de utjämnade dialekterna kunde få nya funktioner som dialektmarkörer.

Jan-Ola Östman har infört nya forskningsperspektiv på de svenska dialekterna i Finland. Han inledde med studier av pragmatiska partiklar i österbottenska dialekter, framför allt i sin egen dialekt, Solfdialekten. I doktorsavhandlingen (Östman 1986) skärskådade han en grupp partiklar som ofta förekom i frågor, speciellt *då, tå, elå, na, åm*. Det visade sig att dessa frågepartiklar i Solfdialekten i vissa fall hade grammaticerats och kunde vara den enda markören för att ett yttrande var en fråga, medan de i andra fall kunde förstärka en fråga eller markera den som mer indirekt. Östman har fortsatt arbetet med pragmatiska partiklar i Solfdialekten i bl.a. Östman (1991, 2006a); se även Fried och Östman (2005). Dessutom har han i flera sammanhang tagit upp den aktuella frågan om vad som sker med dialekterna i det senmoderna samhället. I Östman (2008) visar han med en rad exempel att vi som forskare bör hålla isär processer som *regionalisering*, som innebär att dialekttalare skapar egna standardvarieteter, och processer som *utjämning*, som uppkommer genom tryck på dialekterna från standardspråket. Vidare har Östman diskuterat bl.a. ordstäv på dialekt (Östman 2006b) och hur skriven dialekt under de senaste fyrtio åren har fått en ökad användning i pop- och rocktexter i Svenskfinland (Östman 2011). Han framhäver att dialektalt skriftspråk kan följa olika principer och att det bör ses i relation till skribenternas identitet (se även Wiik och Östman 1983).

Mot en interaktionell dialektologi och nya tekniska utmaningar i dialektforskningen

Under de allra senaste åren har forskare som intresserat sig för dialekter börjat utvidga förklaringsmodellerna i riktning mot interaktionell lingvistik. Denna framväxande forskningsinriktning kan beskrivas som en syntes mellan (socio)dialektologi och interaktionsforskning (Bockgård och Nilsson 2011:32). Flera av pionjärerna inom forskningsinriktningen interaktionell dialektologi har anknytning till Finland, vilket också framgår av att flera finländska forskare medverkat i Gustav Bockgårds och Jenny Nilssons (2011) antologi; se Mona Forsskåhls, Hanna Lappalainen, Jan Lindströms och Camilla Wides bidrag i volymen.

Bockgård (2012:10) påpekar att undersökningsmaterialet i denna form av dialektologi bör utgöras av inspelade samtal. Vidare diskuterar han vilka typer av forskning som kan hänföras till interaktionell dialektologi och nämner två huvudgrupper eller perspektiv: dels forskning som primärt fokuserar traditionellt språkvetenskapliga frågor, dels samtalsanalytiskt eller vetenskapshistoriskt inriktad forskning.

Bockgård och Nilsson (2011:32) poängterar att dialektforskningen har saknat ett interaktionellt perspektiv, trots att dialekter är talat språk, som används och förändras just i mänsklig talad kommunikation. Forskare inom interaktionell lingvistik har å sin sida sällan beaktat andra varieteter än de standardspråksnära, i allmänhet har de inte heller jämfört olika varieteter med varandra. Bockgård och Nilsson (2011:33) konstaterar:

Det övergripande syftet med dialektologi är att beskriva och förklara geografiskt betingad språkvariation, och det är därför naturligt att just denna aspekt lyfts fram även av interaktionella dialektologer. I flera sådana studier återfinns explicita eller mer implicita jämförelser mellan olika dialekter eller mellan dialekt och standardspråket.

Andra forskningsfrågor som denna gren av dialektologi lyft fram är hur traditionella dialektintervjuer kan studeras som en kommunikativ verksamhet, alltså studier av dialektintervjuers interaktionsmönster (Bockgård 2010, 2011 och 2012:11–27). Dessutom har man kunnat kasta nytt ljus på traditionella dialektala grammatiska konstruktioner genom att undersöka dem ur interaktionella och konstruktionsgrammatiska synvinklar (Wide 2005, 2008; Bockgård och Norén 2011). När det gäller de svenska dialekterna i Finland bör dock framhållas att pragmatiska perspektiv och interaktionens betydelse redan tidigare uppmärksammats av bl.a. Östman (1986, 1991); se även Palméns recension av den aktuella antologin i denna volym.

Som ovan framgått är en viktig förutsättning för den interaktionella dialektologin att det finns tillgång till inspelningar av samtal på dialekt av god teknisk kvalitet. Med hjälp av de analysmodeller som utvecklats inom den interaktionella lingvistikens kan man sedan analysera dessa samtal. Också inom andra områden av dialektforskningen sker i dag en snabb utveckling, som innebär att vi med effektiva IT-resurser och stöd av språkteknologisk expertis kan skärpa våra analysverktyg. Med datorernas hjälp kan vi behandla större empiriska dialektmaterial med nya metoder och bygga upp sökbara talspråkskorpusar. Landvinningar har skett och nya forskningsrön har framkommit genom uppdaterade och mer utvecklade metoder för fonetisk och fonologisk analys av dialekter (Aho 2010, Leinonen 2010). Datateknikens förnyelse och utveckling har också gett nya möjligheter till forskning inom dialektgeografi (Rabanus 2011, Leinonen 2012).

Lexikografin har traditionellt haft en framträdande plats inom svensk dialektologi i Finland. Avslutningsvis kan konstateras att dialektordböckerna ser ut att behålla sin position i framtiden. Min artikel utgick från den anhållan om medel för insamling av dialektmaterial som år 1927 riktades till Statsrådet. En av målsättningarna för initiativet var att skapa en omfattande ordbok över de svenska dialekterna i Finland. I början av 1960-talet påbörja-

des redigeringen av *Ordbok över Finlands svenska folkmål*, vars första häfte utkom 1976. Fram till 2007 utkom fyra tryckta band och cirka 65 000 artiklar inom det alfabetiska intervallet *A–Och* hade publicerats. Dialektordboken träder under år 2013 in i en ny era och ett avsnitt som omfattar intervallet *I–K* publiceras som nätordbok. Tack vare tekniska och redaktionella tilläggsresurser på Institutet för de inhemska språken blir *Ordbok över Finlands svenska folkmål* tillgänglig för alla på webbadressen kaino.kotus.fi/fo. Mer material kommer fortlöpande att publiceras på nätet. Härigenom ges termen *folkmål* ett nytt liv då den genom nätordboken sprids i moderna medier och forskare som önskar mer material om de svenska dialekterna i Finland får en verklig guldgruva att ösa ur.

Litteratur

- Ahlbäck, Olav. 1940. Folkmålen. I: Sommerschild, Finn E. (red.), Den svenska folkstammen i Finland. Helsingfors: Nordiska förlagsaktiebolaget. S. 223–231.
- Ahlbäck, Olav. 1945. Apokopen i Finlands svenska folkmål. Studier i nordisk filologi 31–32. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Ahlbäck, Olav. 1946. Studier över substantivböjningen i Finlands svenska folkmål. Studier i nordisk filologi 33–34. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Ahlbäck, Olav. [1956] 1971. Svenskan i Finland. Skrifter utgivna av Nämnden för svensk språkvård 15. Stockholm: Läromedelsförlagen.
- Ahlbäck, Olav. 1976. Inledning till Ordbok över Finlands svenska folkmål. Skrifter utgivna av Forskningscentralen för de inhemska språken 1. Helsingfors: Forskningscentralen för de inhemska språken.
- Ahlbäck, Ragna. 1945. Kulturgeografiska kartor över Svenskfinland. Folklivsstudier I. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Aho, Eija. 2010. Spontaanin puheen prosodinien jaksottelu. PIC Monographs 6. Helsinki.
- Auer, Peter och Hinskens, Frans. 1996. The convergence and divergence of dialects in Europe. New and not so new developments in an old area. Sociolinguistica 10: 1–30. Tübingen: Niemeyer.
- Bennike, Valdemar och Kristensen, Marius. 1898–1912. Kort over de danske Folkemål, med forklaringer. Köpenhamn: Gyldendal.
- Benson, Sven. 1978. Undersökningsobjekt och undersökningsmetoder inom dialektologien. I: Benson, Sven och Karlsson, Hugo m.fl. (red.), Dialektologkonferens 1978, rapport. Göteborg. S. 10–16.
- Bockgård, Gustav. 2010. Urspårat samtal. Analys av en märklig dialektinspelning. Folkmålsstudier 48: 37–76.
- Bockgård, Gustav. 2011. ”Dä ä inte frågan åm nå annet än den gamle dialekten”. En samtalsanalytisk och ideologikritisk studie av en märklig dialektintervju. I: Bockgård, Gustav och Nilsson, Jenny (red.), Interaktionell dialektologi. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen. S. 51–74.
- Bockgård, Gustav. 2012. Interaktionell dialektologi. Ett forskningsområde under framväxt. Folkmålsstudier 50: 9–32.

- Bockgård, Gustav och Nilsson, Jenny. 2011. Dialektologi möter interaktionsforskning. En introduktion till interaktionell dialektologi. I: Bockgård, Gustav och Nilsson, Jenny (red.), *Interaktionell dialektologi*. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen. S. 7–50.
- Bockgård, Gustav och Norén, Niklas. 2011. Pivåkonstruktioner i svenska dialektintervjuer. I: Bockgård, Gustav och Nilsson, Jenny (red.), *Interaktionell dialektologi*. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen. S. 75–130.
- Bruce, Gösta, Engstrand, Olle och Eriksson, Anders. 2000. De svenska dialekternas fonetik och fonologi (SweDia 2000). I: Ivars, Ann-Marie och Slotte, Peter (red.), *Sjätte nordiska dialektologkonferensen 1998*, Karis. *Folkmålsstudier* 39: 33–54.
- Brøndum-Nielsen, Johs. 1927. *Dialekter og Dialektforskning*. Köpenhamn: I.H. Schultz.
- Bull, Tove, 1997. Dialektomgrepet og dialektologien i høve til språkkontaktvarietetar og beskrivelsen av dei. I: Reinhammar, Maj (red.), *Nordiska dialektstudier*. Skrifter utgivna av språk- och folkminnesarkivet i Uppsala. S. 55–62.
- Chambers, J.K. och Trudgill, Peter. 1980. *Dialectology*. Cambridge Textbooks in Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dahlstedt, Karl-Hampus, 1982. Talspråkets metamorfoser. I: Thelander, Mats (red.), *Talspråksforskning i Norden – Mål – material – metoder*. Lund: Studentlitteratur. S. 10–32.
- De finlandssvenska dialekterna i forskning och funktion. 1981. Loman, Bengt (red.). *Meddelanden från Stiftelsen för Åbo Akademi forskningsinstitut nr 64*. Åbo: Åbo Akademi.
- Edlund, Lars-Erik. 1990. *Dialekt*. I: *Nationalencyklopedin*, uppslagsverk. Stockholm: Bra böcker.
- Forsskåhl, Mona. 2011. Vad är en fras? Form, funktion och syntaktisk struktur hos *de e de* i finlandssvenska samtal. I: Bockgård, Gustav och Nilsson, Jenny (red.), *Interaktionell dialektologi*. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen. S. 131–158.
- Freudenthal, A.O. 1870. Om svenska allmogemålet i Nyland. *Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk*, utgifna af Finska Vetenskaps-Societeen, H 15. Helsingfors.
- Freudenthal, A.O. 1878. *Freudenthal, A.O. 1878. Über den Närpesdialekt*. *Bidrag till kännedom om Finlands natur och folk* 30.
- Freudenthal, A.O. 1889. *Vöråmålet: Ljud- och formlära, ordlista med register, språkprof*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Fried, Mirjam och Östman, Jan-Ola. 2005. Construction Grammar and spoken language: The case of pragmatic particles. *Journal of Pragmatics* 37(11): 1752–1778.
- Gullmets-Wik, Marie-Charlotte. [1994] 2004. *Backa och backe, glader och glad*. Formväxling i talspråket i Jakobstad, Kristinestad, Ekenäs och Lovisa. *Studier i nordisk filologi* 82. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Hagfors, K.J. 1891. *Gamlakarlebymålet. Ljud- och formlära samt språkprof*. Svenska landsmål 12:2. Uppsala.
- Harling-Kranck, Gunilla. 1981. De finlandssvenska dialekternas regionala indelning – förslag till gränsdragningar. I: Loman, Bengt (red.), *De finlandssvenska dialekterna i forskning och funktion*. Åbo: Åbo Akademi. S. 65–80.
- Harling-Kranck, Gunilla m. fl. (red.) 1998. *Från Pyttis till Nedervetil. Tjugonio prov på dialekter i Nyland, Åboland, Åland och Österbotten*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

- Hinskens, Frans, Auer, Peter och Kerswill, Paul. 2005. The study of dialect convergence and divergence: conceptual and methodological considerations. I: Auer, Peter m. fl. (red.) *Dialect Change. Convergence and Divergence in European Languages*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 1–80.
- Huldén, Lars. 1957. Verbböjningen i Österbottens svenska folkmål I. *Studier i nordisk filologi* 46. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Huldén, Lars. 1959. Verbböjningen i Österbottens svenska folkmål II. *Studier i nordisk filologi* 48. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Huldén, Lars. 1972. Genussystemet i Karleby och Nedervetil. *Folkmålsstudier* 22: 47–82. Helsingfors.
- Huldén, Lars. 1990. Något om nordistikens historia vid Helsingfors universitet. I: Ivars, Ann-Marie och Saari, Mirja (red.), *Nordistik i 150 år. Undervisning och forskning i nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet 1840–1990. Meddelanden från institutionen vid nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet Serie B:13*. Helsingfors: Helsingfors universitet. S. 43–71.
- Hultman, O.F. 1894. *De östsvenska dialekterna. I: Finländska bidrag till svensk språk- och folkkläfforskning utgifna af Svenska landsmålsföreningen i Helsingfors*. Helsingfors. S. 113–303.
- Hultman, O.F. 1939. *Efterlämnade skrifter. Andra delen. Föreläsningar över de östsvenska dialekterna*. Utgiven av Rolf Pipping och Olav Ahlbäck. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Hummelstedt, Eskil. 1939. Östsvenska verbstudier. Morfologisk-semologisk undersökning. Inkoativa verb på *-na* och verb med *k-*, *l-*, *r-*, *s-* eller *t-*suffix i Närpes-målet. *Folkmålsstudier* 6: 1–157.
- af Hällström-Reijonen, Charlotta. 2012. Finlandismer och språkvård från 1800-talet till i dag. *Nordica Helsingiensia* 28. Nordica, Finska, finskugriska och nordiska institutionen. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Interaktionell dialektologi. 2011. Bockgård, Gustav och Nilsson, Jenny (red.). Uppsala: Institutet för språk och folkminnen.
- Ivars, Ann-Marie. 1986. Från Österbotten till Sörmland. En undersökning av emigration och anpassning. *Studier i nordisk filologi* 66. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Ivars, Ann-Marie. 1987. Bidialektalism och identitet. *Folkmålsstudier* 31: 45–63.
- Ivars, Ann-Marie. 1988. Närpesdialekten på 1980-talet. *Studier i nordisk filologi* 70. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Ivars, Ann-Marie. 1996. Stad och bygd. Finlandssvenska stadsmål i ett regionalt och socialt perspektiv. *Folkmålsstudier* 37.
- Ivars, Ann-Marie. 2004. *Folkmålsstudier 1–40: författare, ämnesområden, beskrivningsnivåer*. *Folkmålsstudier* 43: 33–55.
- Ivars, Ann-Marie. 2010. Sydösterbottnisk syntax. *Studier i nordisk filologi* 84. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Ivars, Ann-Marie och Södergård, Lisa. 2007. Spara det finlandssvenska talet. I: Arboe, Torben (red.), *Nordisk dialektologi og sociolingvistik*. Peter Skautrup centret for Jysk Dialektforskning. Århus: Århus universitet. S. 202–206.
- Karsten, T-E. 1933 En blick på nordisk folkmålsforskning i detta nu. *Folkmålsstudier* 1: 3–16.

- Karsten, T-E. 1934. Beröringar mellan svenskt och finskt folkspråk i Finland med särskild hänsyn till Österbotten. *Folkmålsstudier* 2: 3–133.
- Lappalainen, Hanna. 2004. Språklig variation och interaktion – nya perspektiv inom den fennistiska dialektforskningen. *Folkmålsstudier* 43: 57–79.
- Lappalainen, Hanna. 2011. Förändring, variation och variationens funktioner. En fallstudie av variationen i bruket av personliga pronomen på en finsk landsbygdsort. I: Bockgård, Gustav och Nilsson, Jenny (red.), *Interaktionell dialektologi*. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen. S. 159–198.
- Leinonen, Therese. 2010. *An Acoustic Analysis of Vowel Pronunciation in Swedish Dialects*. Groningen Dissertations in Linguistics 83. Rijksuniversiteit Groningen.
- Leinonen, Therese. 2012. Indelning av finlandssvenska dialekter med särskild hänsyn till Åboland. *Folkmålsstudier* 50: 155–173.
- Lilius, Pirkko. 2008. *The History of Scandinavian Language Studies in Finland 1828–1918. The History of Learning and Science in Finland 1828–1918 13 a*. Helsingfors: Societas Scientiarum Fennica.
- Lindström, Jan. 2008. *Tur och ordning. Introduktion till svensk samtalsgrammatik*. Norstedts Akademiska förlag.
- Lindström, Jan. 2011. *Samtalsgrammatik på dialekt? I: Bockgård, Gustav och Nilsson, Jenny (red.), Interaktionell dialektologi*. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen. S. 199–222.
- Loman, Bengt. 1981. *Dialekt i skola och samhälle. I: Loman, Bengt (red.), De finlands-svenska dialekterna i forskning och funktion*. Åbo: Åbo Akademi. S. 15–24.
- Loman, Bengt. 1985. Axel Olof Freudenthal. Finlands första professor i svenska språket och litteraturen. *Folkmålsstudier* 29: 15–39.
- Loman, Bengt. 1991. *Uppsala tur och retur 1861–1914. I: Saga och sed. Kungl. Gustav Adolfs Akademiens årsbok 1990*. Uppsala. S. 45–55.
- Loman, Bengt. 1993. *En turistresa genom svensk språkhistoria. I: Wollin, Lars (red.), Studier i svensk språkhistoria 3*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. S. 13–30.
- Lundström, Gudrun. 1939. *Studier i nyländsk syntax. Licentiatavhandling vid Helsingfors universitet. Även publicerad i Svenska landsmål och svenskt folkliv 1937–38*. Stockholm: Norstedt & söner.
- Lönnqvist, Bo. 1981. *Svenskfinland och kulturkretsläran. I: Nordlund, Ivar (red.), Fynd och forskning Till Ragna Ahlbäck 17.7.1981*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 69–99.
- Lönnqvist, Bo. 1983. *Folkkulturen i svenskhetens tjänst. I: Engman, Max och Stenius, Henrik (red.), Svenskt i Finland 1. Studier i språk och nationalitet efter 1860*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 178–205.
- Lönnqvist, Bo. 1993. *Nylänningarna – pionjärer på folklivsforskningen fält. I: Hansson, Joakim och Landgrén, Folke (red.), Stark ström med egna vågor går genom hafvet. Nylands Nations historia 1643–1993. Nyland. Samlingar utgivna av Nylands Nation X*. Helsingfors: Nylands Nation. S. 327–336.
- Milroy, Lesley. 1987. *Observing and analysing natural language. A critical account of sociolinguistic method*. Oxford: Basil Blackwell.
- Münstermann, Henk och Hagen, Toon. 1986. *Functional and structural aspects of dialect loss: A research plan and some first results. I: Weltens, Bert m. fl. (red.), Language Attrition in Progress. Studies in Language Acquisition 2*. Dordrecht: Foris.

- Norrby, Catrin. 2004. *Samtalsanalys. Så gör vi när vi pratar med varandra*. Lund: Studentlitteratur.
- Nyland I–X. 1884–1993. *Samlingar utgifna af Nyländska afdelningen/ Samlingar utgivna av Nylands Nation*. Helsingfors: Nylands Nation.
- Nyholm, Leif. 1984a: *Svenskt stadsmål i Helsingfors. Meddelanden från institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet, Serie B nr 8*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Nyholm, Leif. 1984b: *Helsingforssvenska: tre studier i talspråk. Meddelanden från institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur vid Helsingfors universitet, Serie A nr 3*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Onikki-Rantajääskö, Tiina. 2011. *Mestari–kisälli-mallin soveltuvuus fennistiikan historian. Tapaustutkimuksena Sanakirjasäätiön alkuvaiheet. Virittäjä 4/2011: 542–575*.
- Ordbok över Finlands svenska folkmål. 1976–. *Skrifter utgivna av Forskningscentralen för de inhemska språken 1. Institutet för de inhemska språken*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Palmén, Helena, Sandström, Caroline och Östman, Jan-Ola (red.) 2008. *Dialekt i östra Nyland. Fältarbete i Liljendal med omnejd. Nordica Helsingiensia 14, Dialektforskning 1*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Pedersen, Inge Lise. 2000. *Lille fag hvad nu? I: Ivars, Ann-Marie och Slotte, Peter (red.), Sjätte nordiska dialektologkonferensen 1998, Karis. Folkmålsstudier 39: 257–273*.
- Pedersen, Inge Lise. 2004. *Jysk og tysk – en gammel problemstilling i ny belysning. Folkmålsstudier 43: 131–147*.
- Rabanus, Stefan. 2011. *The State of the Art in Linguistic Cartography. I: Edlund, Lars-Erik, Elmevik, Lennart och Reinhammar, Maj (red.), Studier i dialektologi och sociolingvistik. Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi CXVI. Uppsala. S. 31–52*.
- Rabb, Viveca. 2007. *Genuskongruens på reträtt: variation i nominalfrasen i Kvevlax-dialekten. Åbo: Åbo Akademis förlag/Åbo Akademi University*.
- Raukko, Jarno och Östman, Jan-Ola. 1994. *Pragmaattinen näkökulma Itämeren kieli-alueeseen. Institutionen för allmän språkvetenskap, Publications, No. 25. Helsingfors: Helsingfors universitet*.
- Reuter, Mikael. 1980. *Kortstavighet i Helsingforssvenskan. Festskrift till Carl-Eric Thors 8.6.1980. Studier i nordisk filologi 62. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 222–233*.
- Reuter, Mikael. 1982. *Kvantitet i Helsingforssvenskan. Opublicerad licentiatavhandling i nordiska språk. Helsingfors universitet*.
- Rietz, J. E., [1862–1867] 1962. *Svenskt dialektlexikon. Ordbok öfver svenska allmogenspråket. Lund: C.W.K. Gleerups förlag*.
- Saari, Mirja. 1975. *Talsvenska. En sociolingvistisk studie över syntaktiska drag i intervjusvar. Studier i nordisk filologi 60. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland*.
- Sandström, Caroline. 2000. *Från ”svensk språkdialect” till ”svenska folkmål”. I: Fewster, Derek (red), Folket. Studier i olika vetenskapers syn på begreppet folk. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland nr 626. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. S. 177–187*.
- Sandström Caroline. 2010. *Genus i östra Nyland – från dialektutjämning till dialektmarkör. Nordica Helsingiensia 20. Dialektforskning 2. Finska, finskugriska och nordiska institutionen. Helsingfors universitet*.

- Saxén, Ralf. 1895–1898. Finska lånord i östsvenska dialekter. Språkhistoriska studier I och II. Svenska landsmål och svenskt folkliv 11 och 11:3. Uppsala.
- Slotte, Peter. 1981. Ordbok över Finlands svenska folkmål – problem och metoder. I: Loman, Bengt (red.), De finlandssvenska dialekterna i forskning och funktion. Åbo: Åbo Akademi. S. 45–64.
- Slotte, Peter. 1992. Svenska dialekter och svensk dialektforskning i Finland. I: Selskab for Nordisk Filologi i København Årsberetning 1990–1991. S. 52–63.
- Slotte, Peter. 2004. Föreningen för nordisk filologi 1932–2003. Folkmålsstudier 43: 151–173.
- Sundman, Marketta. 1994. Bengt Loman 1923–1993. Folkmålsstudier 35: 9–16.
- Svahn, Margareta. 2003. Dialektbegreppet – ett diskussionsinlägg. I: Akselberg, Gunnstein m. fl. (red.), Nordisk dialektologi. Oslo: Novus forlag. S. 503–513
- Tandefelt, Marika. 1988. Mellan två språk. En fallstudie om språkbevarande och språkbyte i Finland. Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Multiethnica Usaliensia 3. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Thors, Carl-Eric. 1981a. En översikt över den finlandssvenska dialektforskningen under etthundra år. I: Loman, Bengt (red.), De finlandssvenska dialekterna i forskning och funktion. Åbo: Åbo Akademi. S. 39–44.
- Thors, Carl-Eric. 1981b. Finska påverkningar på de finlandssvenska folkmålen. I: Loman, Bengt (red.), De finlandssvenska dialekterna i forskning och funktion. Åbo: Åbo Akademi. S. 95–99.
- Thurman, Janne. 1898. Pargasmålet. Ljud- och formlära. Svenska landsmål och svenskt folkliv 15:4. Uppsala.
- Thylin-Klaus, Jennica. 2012. ”Den finländska svenskan” 1860–1920. Tidig svensk språkplanering i Finland ur ett idéhistoriskt perspektiv. Doktorsavhandling i nordisk historia, Åbo Akademi.
- Vangsnes, Øystein Alexander. 2007. ScanDiaSyn: projektparaplyen *Nordisk dialekt-syntaks*. I: Arboe, Torben (red.), Nordisk dialektologi og sociolingvistik. Peter Skautrup centret for Jysk Dialektforskning. Århus: Århus universitet. S. 54–72.
- Vendell, Herman. 1884. Samlingar af ord ur nyländska allmogemålet. Nyland. Samlingar utgifna af Nyländska afdelningen. Häfte I.
- Vendell, Herman. 1894. Svenska landsmålsföreningen i Finland 1874–1891 samt 1892–1894. Finländska bidrag till svensk språk- och folklifsforskning utgifna af Svenska landsmålsföreningen i Helsingfors. Helsingfors, S. 1–51 samt 304–314.
- Vendell, Herman. 1895. Ordbok öfver Pedersöre-Purmomålet. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk, utgifna af Finska Vetenskaps-Societeten nr 56. Helsingfors.
- Vendell, Herman. 1904–1907. Ordbok över de östsvenska dialekterna. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Helsingfors.
- Wessén, Elias. 1945. Våra folkmål. Stockholm: C.E. Fritzes bokförlags aktiebolag.
- Wessman, V.E.V. 1925–1932. Samling av ord ur östsvenska folkmål. Tillägg till H. Vendells ordbok över de östsvenska dialekterna. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Helsingfors.
- Wessman, V.E.V. 1936–1937. De finlandssvenska dialekternas labiala vokaler I och II. Folkmålsstudier 4.
- Wessman, V.E.V. 1945–50. Bidrag till kännedom om de nyländska folkmålen med särskilt beaktande av sibbåmålet. Folkmålsstudier 11–14.

- Wessman, V.E.V. 1957. Främmande inflytelser i de finlandssvenska folkmålen. Folkmålsstudier 17–18.
- Wide Camilla. 2005. *den* vid adjektivlösa substantiv i östnyländska – en inomspråklig utveckling? I: Falk, Cecilia och Delsing, Lars-Olof (red.), Studier i svensk språkhistoria 8. Lundastudier i nordisk språkvetenskap A:63. Lund: Lunds universitet. S. 323–332.
- Wide Camilla. 2008. En diskursfokusfunktion i östnyländska. I: Palmén, Helena m.fl. (red.), Dialekt i östra Nyland. Fältarbete i Liljendal med omnejd. Nordica Helsingiensia 14. Dialektforskning 1. Helsingfors universitet. S. 53–109.
- Wide Camilla. 2011. Pronomenen *den här* och *den där* som planeringspartiklar i finlandssvenska dialekter. I: Bockgård, Gustav och Nilsson, Jenny (red.), Interaktionell dialektologi. Uppsala: Institutet för språk och folkminnen. S. 251–306.
- Wide, Camilla och Lyngfelt, Benjamin (red.) 2009. Konstruktioner i finlandssvensk syntax. Skriftspråk, samtal och dialekter. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 716. Helsingfors.
- Widmark, Gun. 1996. Om termen dialekt och dess synonymer. I: Reinhammar, Maj m.fl. (red.), Mål i sikte. Studier i dialektologi tillägnade Lennart Elmevik den 2 februari 1996. Uppsala. S. 409–417.
- Wiik, Barbro. 2002. Studier i de österbottniska dialekternas fonologi och morfologi. Studier i nordisk filologi 80. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Wiik, Barbro och Östman, Jan-Ola. 1983. Skriftspråk och identitet. I: Andersson, Erik m.fl. (red.), Struktur och variation. Festskrift till Bengt Loman. Meddelanden från Stiftelsens för Åbo Akademi forskningsinstitutet, nr 85. Åbo: Åbo Akademi. S. 181–216.
- Zilliacus, Kurt. 1992. Åboländska. Forskningscentralen för de inhemska språken. Helsingfors: Konstsamfundet.
- Ømålsordbogen. En sproglig-saglig ordbog over dialekterne på Sjælland, Lolland-Falster, Fyn og omliggende øer. 1992–. Udgiven af Institut for Dansk Dialektforskning/Afdeling for Dialektforskning. København: C.A. Reitzel.
- Östman, Jan-Ola. 1986. Pragmatics as Implicitness. An Analysis of Question Particles in Solf Swedish, with Implications for the Study of Passive Clauses and the Language of Persuasion. Berkeley: University of California. [Otryckt doktorsavhandling, men tillgänglig vid University Microfilms International, Ann Arbor, MI, nr 86-24885].
- Östman, Jan-Ola. 1991. On the language-internal interaction of prosody and pragmatic particles. I: Verschueren, Jef (red.), Levels of linguistic adaptation. Pragmatics and Beyond New Series, 6:2. Amsterdam: John Benjamins. S. 203–221.
- Östman, Jan-Ola. 1996. Östersjöeuropa i ett pragmatiskt grepp. I: Ivars, Ann-Marie m. fl. (red.), Svenskans Beskrivning 21. Lund: Lund University Press. S. 34–55.
- Östman, Jan-Ola. 2006a. Constructions in cross-language research: Verbs as pragmatic particles in Solv. I: Aijmer, Karin och Simon-Vandenberg, Anne-Marie (red.), Pragmatic markers in contrast, 2. Amsterdam: Elsevier. S. 237–257.
- Östman, Jan-Ola. 2006b. Ordstav som en central del av språket. Om att få med ”allt” i en grammatisk beskrivning. I: Ledin, Per m.fl. (red.), Svenskans beskrivning 28. Örebro University: Humanistiska institutionen. S. 389–401.
- Östman, Jan-Ola. 2008. Det globala i det lokala: Regionalisering är inte utjämning. I: Lindström, Jan m. fl. (red.), Svenskans i Finland 10. Nordica Helsingiensia 11. Helsingfors universitet: Nordica. S. 22–34.

Östman, Jan-Ola. 2011 Standardspråk, dialekter och populärmusik i ett senmodernt Svenskfinland. I: Edlund, Lars-Erik, Elmevik, Lennart och Reinhammar, Maj (red.), Studier i dialektologi och sociolingvistik. Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi CXVI. Uppsala. S. 357–366.